

BADANIA ANKIETOWE KLIMATU DLA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI PRZEPROWADZONE NA TERENIE POWIATU POLICKIEGO

W czerwcu i lipcu 2009 r. właścicielom firm z terenu powiatu polickiego zaproponowano badania ankietowe na temat klimatu dla przedsiębiorczości. Z oferty dotyczącej wzięcia udziału skorzystali wyłącznie przedsiębiorcy z terenu gminy Police. Badanie stanowiło element procesu opracowywania lokalnego planu strategicznego rozwoju gospodarczego powiatu.

Celem badania było uzyskanie wiarygodnych i możliwych do wykorzystania w praktyce informacji na temat postaw osób, które prowadzą działalność gospodarczą, inwestują i tworzą miejsca pracy w powiecie polickim. Ankieta zawierała pytania dotyczące historii firmy, rodzaju prowadzonej działalności, zatrudnienia i spraw pracowniczych, informacji na temat nieruchomości posiadanych przez firmę, usług komunalnych i kontaktów z władzami lokalnymi, a także na temat ogólnej oceny powiatu polickiego jako miejsca do robienia interesów.

Badania ankietowe przeprowadzono ogółem w 32 firmach zarejestrowanych na terenie powiatu polickiego. Badania przeprowadzono angażując do tego celu mieszkańców powiatu polickiego. Osoby te przeprowadzały wywiady z przedsiębiorcami korzystając z kwestionariuszy opracowanych w ramach programu LGPP. Metoda ta wykorzystuje podstawy zarządzania strategicznego, przeniesione z doświadczeń amerykańskich jednostek samorządu terytorialnego, jednak z szerokim uwzględnieniem specyfiki polskiego prawodawstwa oraz potrzeb i możliwości rozwojowych polskich samorządów. Metoda ta wprowadza wiele unikatowych rozwiązań możliwych do zastosowania przede wszystkim w mniejszych społecznościach lokalnych takich, jak: aktywna pomoc ze strony gminy w zbieraniu danych, uczestnictwo w interpretacji tych danych i sporządzeniu diagnozy stanu gminy.

Wszystkie wywiady przeprowadzono między 24 czerwca 2009 roku a 13 lipca 2009 roku. Aby zwiększyć efektywność i zachęcić pracodawców do udzielenia wyczerpujących i prawdziwych odpowiedzi, osoby ankietowane zostały zapewnione, że wszystkie analizy danych zawarte w raporcie podsumowującym badania nie będą zawierać nazw firm.

Wyniki przeprowadzonych badań ankietowych

Historia i status firmy

Z 32 ankietowanych firm tylko jedna została założona przed 1989 rokiem - pozostałe firmy powstały po już okresie przemian ustrojowych, społecznych i gospodarczych. Najwięcej badanych firm powstało w pierwszym okresie transformacji tj. w latach (1990÷1994) - 11, najmniej w pięcioleciu (2000÷2004) - tylko 4.

Większość badanych firm to mikrofirmy, jedna z nich kwalifikuje się jako średnia firma. Spośród 32 ankietowanych firm, 28 stanowi samodzielne podmioty gospodarcze, a cztery - są oddziałami innych firm. Dwie firmy mają swoją główną siedzibę poza granicami kraju.

Struktura własności ankietowanych firm była następująca:

- osoba fizyczna: 27
- osoby prawne: 2
- zagraniczne osoby fizyczne: 1
- zagraniczne osoby prawne: 1
- inne: 1

Wśród ankietowanych firm zabrakło przedsiębiorstw państwowych i spółek miejskich.

Rodzaj prowadzonej działalności

Biorąc pod uwagę firmy, które zdecydowały się na udział w badaniach ankietowych można by sądzić, że gospodarka powiatu zdominowana jest przez firmy usługowe i handlowe. Nie jest tak do końca. Ważną rolę w lokalnej gospodarce odgrywają także firmy budowlane, transportowe, przedsiębiorstwa użyteczności publicznej, firmy handlowe i zakłady opieki zdrowotnej. W powiecie dominuje największy pracodawca z branży chemicznej tj. Zakłady Chemiczne „POLICE”, brak jest jednak innych przedsiębiorstw przemysłowych, które można by zakwalifikować do kategorii średnich przedsiębiorstw (tj. zatrudniających od 50 do 250 pracowników, których roczny dochód nie przekracza 50 mln EUR lub całkowity bilans roczny nie przekracza 43 mln EUR).

Odbiorcy produktów i usług

Ważnym spostrzeżeniem jest to, że gospodarka lokalna nastawiona jest przede wszystkim na rynek lokalny i regionalny. Niewiele firm eksportuje swoje produkty poza granice Polski. Spośród wszystkich badanych firm 2 firmy podały, iż eksportują swoje produkty (w wysokości zaledwie 10%) do krajów Europy Wschodniej, a cztery - że wytwarzają produkty, które są zbywane w Europie Zachodniej (w wysokości odpowiednio: 1%, 5%, 20%, i 100% ogółu produkcji).

Generalnie trzeba stwierdzić, iż firmy funkcjonujące na terenie powiatu polickiego nie mają wysokiej jakości produktów i usług z którymi mogłyby konkurować na rynku europejskim.

Zatrudnienie i sprawy pracownicze

W okresie przeprowadzania badań, ankietowane 32 firmy zatrudniały łącznie 218 osób w pełnym wymiarze czasu pracy. W stosunku do roku 2008, zatrudnienie we wszystkich badanych przedsiębiorstwach zmniejszyło się średnio o 3,5%; przedstawiciele firm przewidują dalszy spadek zatrudnienia w kolejnym 2010 roku o ok. 1,4%. Na podstawie dokonanych badań stwierdzono, że miejsca pracy w polickich MŚP – w porównaniu z dużymi firmami w regionie - są bardzo stabilne. Największym niebezpieczeństwem, które może zachwiać rynkiem pracy w powiecie, może być istotna redukcji pracowników u największego pracodawcy w powiecie.

Średnia zarobków wynagrodzenia w firmach wynosiła:

- pracownicy merytoryczni: 2188,89 zł,
- pracownicy administracyjni: 2166,67 zł,
- pracownicy produkcyjni: 1741,20 zł.

Informacje o obiektach firmy

Z przeprowadzonego badania ankietowego wynika, że z 32 firm jedynie 6 posiada własne budynki, a 26 firm mieści się w wynajętych pomieszczeniach. Ponadto dwie firmy korzystają z dodatkowej powierzchni położonej w innej miejscowości położonej na terenie powiatu. Spośród wszystkich ankietowanych firm, 17 planuje podwyższenie standardu lub modernizację obecnie zajmowanego budynku, natomiast 15 z nich nie zamierza podjąć takich działań. Na pytanie: *czy firma posiada lub dzierżawi teren o powierzchni wystarczającej do przeprowadzenia rozbudowy obecnie zajmowanych budynków?* - 17 firm odpowiedziało negatywnie, a 9 - pozytywnie. Kolejne pytanie dotyczyło planowanej rozbudowy obecnie zajmowanych budynków - 5 firm odpowiedziało: *tak*, natomiast 22 - *nie*. Następne pytanie związane było z planami inwestycyjnymi: *czy firma planuje wzniesienie nowego budynku na obecnie zajmowanym terenie lub w innej lokalizacji na terenie powiatu?* Jedynie trzy firmy odpowiedziały: *tak*, 22 - dało odpowiedź negatywną.

Kolejne pytanie dotyczyło rozszerzenia działalności na inne miasta w kraju - 16 przedsiębiorców odpowiedziało pozytywnie, a 13 - negatywnie. Na pytanie: *czy firma planuje przeniesienie całej działalności lub części poza teren powiatu?* zdecydowana większość tj. 28 firm, odpowiedziała, że: *nie*.

Usługi oferowane przedsiębiorcom oraz ocena kontaktów z urzędami i władzami powiatu polickiego i gminy Police.

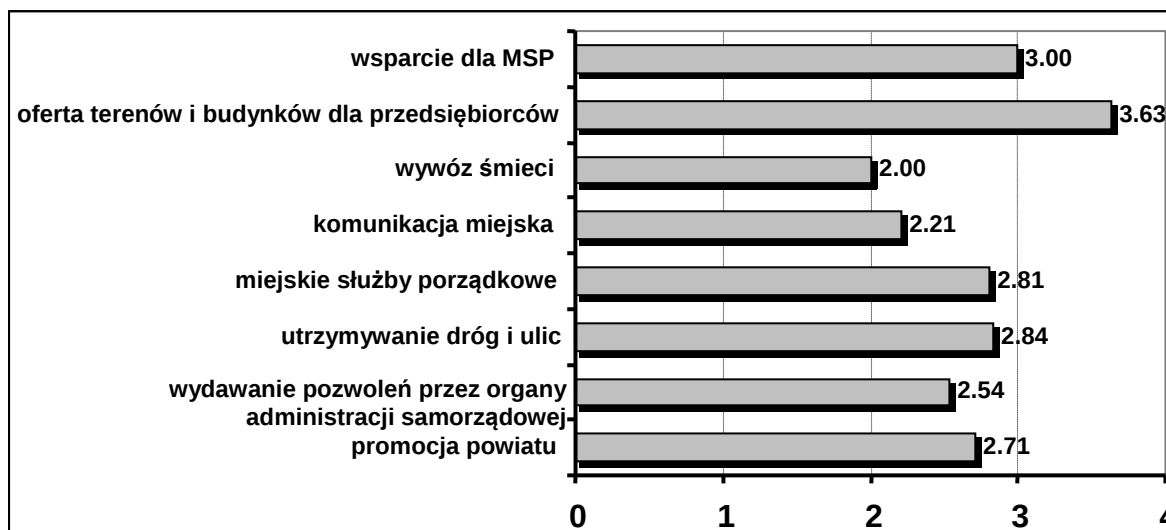
Do firm zwrócono się z prośbą o dokonanie oceny jakości prowadzonych na terenie powiatu usług komunalnych. Przyjęto skalę pięciostopniową:

- ocena bardzo dobra: 1
- ocena dobra: 2
- ocena dostateczna: 3
- ocena niedostateczna: 4
- nie zapewniono żadnych usług: 5

Średnia nota z przeprowadzonych badań mieściła się w zakresie między oceną dobrą i dostateczną i wynosiła 2,72.

Firmy były najbardziej zadowolone z oferty terenów i budynków dla przedsiębiorstw ocena (3,63). Nieco gorzej oceniono wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw z notą (3,0), pracę służb porządkowych (2,88), utrzymanie dróg i ulic w pobliżu firmy (2,84). Poniżej średniej oceniono: promocję powiatu polickiego (2,71), wydawanie przez organy administracji samorządowej pozwoleń wymaganych przepisami prawa niezbędnych do utworzenia przedsiębiorstwa (2,53) oraz komunikację miejską (2,21). Najniżej oceniono kwestię związaną z wywozem nieczystości (2,0).

Rysunek 1. Ocena jakości usług oferowanych przedsiębiorcom na terenie powiatu polickiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety w 2009 roku.

Odpowiedzi na pytania dotyczące sposobu usprawniania usług świadczonych przez jednostki samorządu terytorialnego szczebla powiatowego i gminnego na rzecz przedsiębiorców obejmowały wiele tematów. Firmy oczekują zwłaszcza:

- skrócenia procedur,
- ograniczenia biurokracji,
- większej elastyczności ze strony urzędów,
- lepszego traktowania ich jako petentów,
- szerszej oferty dla rodzimych przedsiębiorców,
- poprawy warunków prowadzenia działalności przez małe i średnie przedsiębiorstwa,
- oferowanie działek i lokali na „kieszeń” miejscowych przedsiębiorców,
- wyodrębnienia miejsc dla rowerów i pieszych,
- przygotowania pomieszczeń biurowych dla świadczenia usług,
- powrócenia do korzystania z usług Trans - netu,
- rozwoju sportu,
- remontów istniejących dróg,
- lepszego dostępu do środków finansowych,
- poprawy w zakresie utrzymania dróg i budowy nowych dróg.

Zgłaszana była również potrzeba znalezienia alternatywnego inwestora porównywalnego z największym pracodawcą w powiecie tj. Zakładami Chemicznymi Police. Był to jednak głos odosobniony. W ankietach przedsiębiorcy zwracali znacznie częściej uwagę, by władze w znacznie większym stopniu wspierały istniejące małe i średnie przedsiębiorstwa. Coraz więcej mieszkańców rozumie, iż na stabilizację miejsc pracy w regionie mają wpływ przede wszystkim lokalne MŚP.

Do firm zwrócono się również z zapytaniem dotyczącym oceny wydziałów Starostwa Powiatowego w Policach i Urzędu Miejskiego w Policach, z którymi przedsiębiorcy mają częsty kontakt, jak również istniejącego w Policach Punktu Obsługi Podatników I Urzędu Skarbowego w Szczecinie oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Policach. Ponadto oceniano również kontakt z władzami powiatu polickiego i gminy Police.

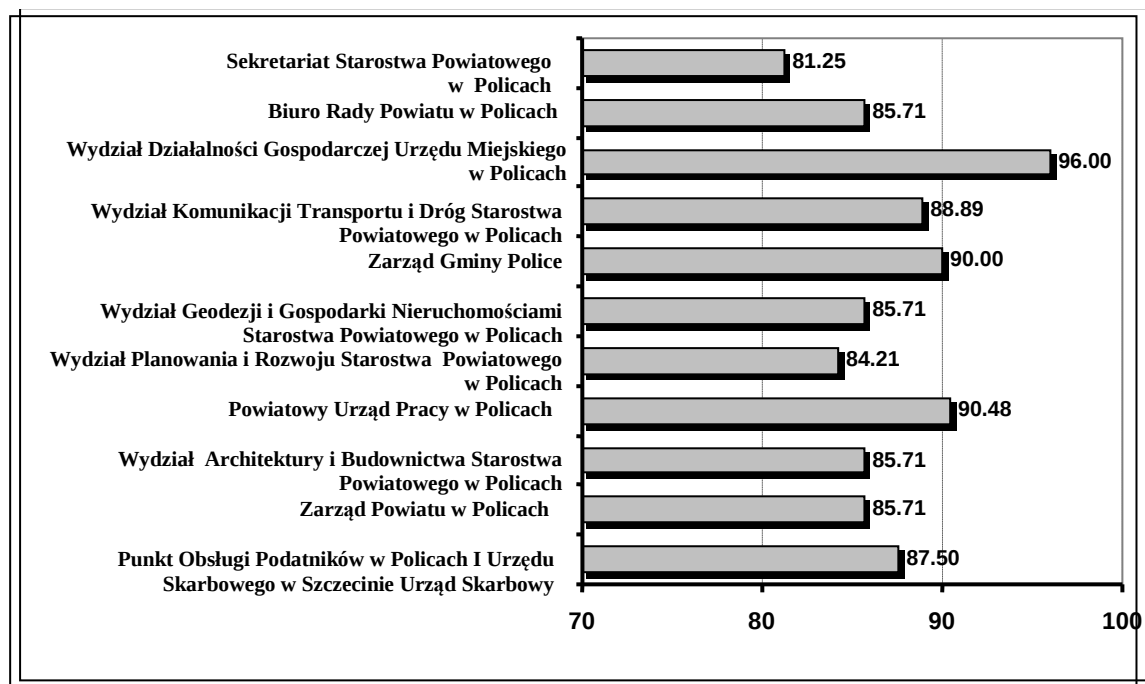
Zdecydowana większość firm uznała za zadowalający kontakt z Powiatowym Urzędem Pracy w Policach, Wydziałem Działalności Gospodarczej Urzędu Miejskiego w Policach oraz Wydziałem Komunikacji Transportu i Dróg a także Wydziałem Planowania i Rozwoju Starostwa Powiatowego w Policach. Kontakt z pozostałymi urzędami, wydziałami oraz organami administracji samorządowej oceniono nieco niżej.

Dokładne wyniki badań ankietowych ilustruje poniższa tabela oraz rysunek przedstawiający procentową ilość zadowolonych i zadowolonych z zastrzeżeniami przedsiębiorców (tylko spośród tych, którzy kontaktowali się z ocenianymi organami).

Tabela 1. Wyniki badań ankietowych dotyczących oceny kontaktów z wybranymi komórkami organizacyjnymi urzędów oraz organami administracji powiatu polickiego i gminy Police

Nazwa biura lub organu administracji samorządowej	brak kontaktu	kontakt zadowalający	kontakt zadowalający z zastrzeżeniami	kontakt niezadowalający	nie zapewniono żadnych usług
Sekretariat Starostwa Powiatowego w Policach	11	9	4	2	1
Biuro Rady Powiatu w Policach	17	6	0	0	1
Wydział Działalności Gospodarczej Urzędu Miejskiego w Policach	2	20	4	1	0
Wydział Komunikacji, Transportu i Dróg Starostwa Powiatowego w Policach	7	13	3	2	0
Zarząd Gminy Police	15	7	2	1	0
Wydział Geodezji i Gospodarki Nieruchomościami Starostwa Powiatowego w Policach	10	11	1	2	0
Wydział Planowania i Rozwoju Starostwa Powiatowego w Policach	6	12	4	2	1
Powiatowy Urząd Pracy w Policach	4	14	5	1	1
Wydział Architektury i Budownictwa Starostwa Powiatowego w Policach	11	9	3	0	2
Zarząd Powiatu w Policach	12	9	3	0	2
Punkt Obsługi Podatników w Policach I Urzędu Skarbowego w Szczecinie	8	10	4	1	1

Rysunek 2. Ocena kontaktu z organami administracji samorządowej oraz ocena jakości usług oferowanych przez urzędy na terenie powiatu polickiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety w 2009 roku.

Wrażenia ogólne

W końcowej części przeprowadzonych ankiet zwrócono się do firm o przedstawienie ogólnej oceny władz miasta i powiatu polickiego. Znaczna część firm wystawiła im ocenę *bardzo dobrą* i *dobrą* (łącznie 59,4%), jednak aż 25% firm było zdania, że wydziały pracujące w kontakcie z przedsiębiorcami zasługują na ocenę *dostateczną* lub *niedostateczną*.

Do przedsiębiorców zwrócono się również z prośbą o wyrażenie ogólnej opinii o powiecie, jako o miejscu prowadzenia interesów oraz o odpowiedź na pytanie: *czy polecilibyś miasto innym firmom?* Większość uzyskanych odpowiedzi była pozytywna - aż blisko 72% firm uważa, iż można polecić powiat jako miejsce do założenia firmy w kraju.

Przedsiębiorcy najczęściej wskazywali następujące pozytywne elementy klimatu dla przedsiębiorczości w Policach:

- położenie geograficzne na styku z granicą Niemiec,
- położenie w bezpośrednim obszarze oddziaływania Szczecina
- wykwalifikowana siła robocza,
- tradycja przemysłowa,
- wykwalifikowana siła robocza,
- niska przestępczość,
- istnienie parku przemysłowego „INFRAPARK”.

Spośród czynników negatywnie wpływających, tak obecnie jak i w przyszłości, na rozwój ich produktów i działalności, respondenci podawali najczęściej następujące przyczyny (w podanej kolejności):

- stan rynku / gospodarki,
- koszty robocizny,
- zbyt mała powierzchnia,

- dostęp do źródeł finansowania,
- koszty materiałów,
- stopy procentowe,
- konkurencja krajowa,
- koszty energii,
- konkurencja zagraniczna,
- ograniczenia rządowe,
- problemy komunikacyjne,
- przestarzały park maszynowy,
- administracja lokalna.

Ponadto firmy często skarżyły się na brak dostępu do źródeł środków finansowych, co utrudnia im prowadzenie działalności. Interesujące jest to, że problemy związane z transportem, odległością do rynków zbytu były wymieniane tylko sporadycznie.

Podsumowanie

Wyniki przeprowadzonego badania ankietowego klimatu dla przedsiębiorczości odzwierciedlają poglądy większości przedsiębiorców sektora MŚP funkcjonujących na terenie powiatu. W badaniu nie uwzględniono przedsiębiorstw z sektora publicznego i spółek skarbu państwa.

Zbiorcze opinie przedsiębiorców i ich działania mają duży wpływ na to, czy gospodarka powiatu będzie się rozwijać, czy też ulegnie stagnacji i będzie w stanie recesji. Członkowie Zarządu Powiatu w Policach powinni zapoznać się z niniejszym raportem. Raport ten powinien być pomocny w pracach nad strategią powiatu, ale także powinien być narzędziem dla stowarzyszeń, izb przemysłowych, fundacji których głównym celem jest wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw.

Badanie ankietowe dało także odpowiedź na pytanie: *jakie newralgiczne problemy powinny zostać uwzględnione w planie strategii?* Zdaniem przedsiębiorców w strategii powinny być uwzględnione następujące zagadnienia:

- 1) komunikacja - połączenie z autostradą, obwodnica,
- 2) komunikacja w obrębie powiatu, utrzymanie dróg,
- 3) przyciąganie inwestorów zagranicznych,
- 4) wsparcie dla MŚP,
- 5) rozwój turystyki,
- 6) budowa mieszkań komunalnych,
- 7) modernizacja infrastruktury,
- 8) współpraca urzędów z przedsiębiorcami,
- 9) ochrona środowiska,
- 10) jakość życia,
- 11) usługi socjalne,
- 12) miasto jako ośrodek regionalny,
- 13) zarządzanie miastem, organizacja pracy urzędów,
- 14) bezpieczeństwo publiczne.

Poniżej wybrane najważniejsze wyniki badania ankietowego:

1. Zatrudnienie we wszystkich 32 badanych przedsiębiorstwach zmniejszyło się o 3,5% w stosunku do roku poprzedniego 2008; przedstawiciele firm przewidują spadek w kolejnym 2010 roku o 1,4%.
2. 81% badanych firm ocenia pozytywnie wejście Polski do Unii Europejskiej. Wskaźnik ten jest bardzo wysoki.
3. W odpowiedziach dotyczących rynków zbytu firmy wskazują, że:
 - a) 90,6% firm sprzedaż swoją lokuje na rynku w granicach powiatu w wysokości 74%,
 - b) 62,5% firm sprzedaż swoją lokuje na rynku w granicach regionu w wysokości 32%,
 - c) 3,1% firm sprzedaż swoją lokuje na rynku w granicach kraju w wysokości 15 %,
 - d) 6,25% firm sprzedaż swoją lokuje na rynku w krajach Europy Wschodniej w wysokości 10%,
 - e) 1,25% firm sprzedaż swoją lokuje na rynku w krajach Europy Zachodniej w wysokości 31,5% (należy zauważyć, iż średnią zawyża jedna z firm, która w 100% swoją produkcję sprzedaje w Europie Zachodniej),
4. Zdaniem firm, 59,4% ich pracowników zasługuje na ocenę „bardzo dobrą” lub „dobrą”.
5. Jedynie 15,6% firm planuje przeprowadzenie rozbudowy swoich obiektów, podczas gdy 68,7% nie planuje takiej rozbudowy.
6. 50% firm planuje rozszerzenie działalności na inne miasta w kraju.
7. 87,5% firm nie planuje przeniesienia całej działalności lub jej części działalności z terenu powiatu.
8. 28,1% firm ocenia wsparcie MŚP jako „bardzo dobre” lub „dobre”.
9. 60% firm ocenia wsparcie MŚP jako „niedostateczne”, „dostateczne” lub „brak usługi”.
10. 75% firm ocenia ofertę terenów i budynków dla przedsiębiorców jako „niedostateczne”, „dostateczne” lub „brak usługi”.
11. 9,37% firm ocenia ofertę terenów i budynków dla przedsiębiorców jako „bardzo dobre” lub „dobre”.
12. Przez 59,4% przedsiębiorców władze powiatu oceniane są „bardzo dobrze” lub „dobrze”.
13. 75% firm uważa, iż można polecić powiat jako miejsce do założenia firmy w regionie.
14. 71,9% firm uważa, iż można polecić powiat jako miejsce do założenia firmy w kraju.

Opracowanie:

Zespół pod kierunkiem mgr Zbigniewa Pluty